

en onderzoek. De kern hiervan, de studie, is niet van buitenaf te beïnvloeden, anders dan door beïnvloeding van de persoon die, en de omstandigheden waaronder hij studeert. Immers zijn vooroordelen en voorkeuren spelen ook bij het studeren een rol.

Dat een sterke religieuze of politieke gebondenheid de resultaten van de studie en de interpretatie ervan beïnvloeden, daarvan kennen we vele voorbeelden. Betrokkene dient daarom zover mogelijk zichzelf en anderen daar rekenschap van te geven.

Maar omgekeerd moet het één van zijn grondrechten zijn dat hij zich tegen beïnvloeding van buitenaf moet kunnen verweren.

Verder heeft hij communicatie en wisselwerking nodig. De wetenschappelijke ideeën moeten in woord en geschrift vrijelijk kunnen worden gespiegeld aan die van anderen. Wisselwerking met vakgenoten, maar ook met anderen, waarbij eigen uitgangspunten geëxpliciteerd moeten worden en bespreekbaar dienen te zijn is noodzakelijk. Die uitwisseling van ideeën en resultaten — ook internationaal — is een belangrijke voorwaarde voor vruchtbare wetenschapsbeoefening. Te grote reislust kan afleidend werken, maar een redelijke reislust moet bevredigd kunnen worden.

Wanneer om religieuze, filosofische of politieke redenen de verspreiding en uitwisseling van gedachten onmogelijk gemaakt wordt is te verwachten dat verstarring en verschraling gaat optreden.

Het verrichten van wetenschappelijk onderzoek zoals wij dat nu kennen gebeurt in samenwerking van velen. Hierdoor kan uiteraard de eigen zelfstandige studie niet vervangen worden, veeleer is die er een essentiële voorwaarde voor. Wel wordt bij zo'n samenwerking een bij uitstek geschikte gelegenheid geboden over eigen studie van gedachten te wisselen. Bij een té sterke planning, programmering van zo'n onderzoeksgroep, zodat er voor vrije, eigen studie onvoldoende ruimte is, zal verstarring optreden. Voor eigen creativiteit dient gelegenheid te zijn, in het verlengde hiervan ligt dat er naast toegepast onderzoek altijd goed fundamenteel onderzoek nodig is.

Het gevaar van een zo grote organisatie als een universiteit nu is, is dat richtlijnen voor, programmering en verslaglegging van het onderwijs en onderzoek zo gedetailleerd kunnen worden, dat voor die individuele initiatieven en creativiteit onvoldoende speelruimte overblijft. Dat zou zowel voor het wetenschappelijk onderwijs als voor het wetenschappelijk onderzoek van de universiteit op de lange duur kwalijke gevolgen hebben. Gelukkig